

HE 39/2021 vp

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Suomen ylioppilaskuntien liiton lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi liikkumisvapauden ja lähikontaktien väliaikaisesta rajoittamisesta

SYL kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi liikkumisvapauden ja lähikontaktien väliaikaisesta rajoittamisesta.

Mahdollisen liikkumisvapauden ja lähikontaktien väliaikaisen rajoittamisen aikana pitää mahdollistaa opiskelu ja opiskelun kannalta välttämätön liikkuminen. Opiskelu on myös monissa tapauksissa edellytys opiskelijoiden toimeentulolle. Opiskelijoiden erityistarpeiden ja tilanteiden huomioiminen lakiesityksessä ja sen perusteluissa on myös muilta osin tärkeää, sillä opiskelijoiden liikkumisen tarve ja sosiaalisten suhteiden rakenteet poikkeavat muista väestöryhmistä joiltain osin.

Opiskelijan välttämätön liikkuminen opintojen edistämiseksi

SYL pitää hyvänä esityksiä siitä, että jos opetusta järjestetään lähiopetuksena, välttämättömyyskriteeri täyttyisi tämän osalta. Samoin tutkintoon kuuluva harjoittelu voitaisiin katsoa sellaiseksi opiskeluksi, johon liikkuminen on välttämätöntä. Samoin välttämättömäksi syyksi katsottaisiin korkeakoulujen valintakokeisiin osallistuminen.

SYL huomauttaa, että opiskelun kannalta välttämätöntä liikkumista voi edellyttää esimerkiksi tenttikirjan tai muun vastaavalla tavalla opintojen kannalta välttämättömän aineiston noutaminen tai palauttaminen (yliopiston) kirjastosta. Yliopistojen kirjastot ovat olleet jo pitkään käytettävissä vain hyvin rajoitetusti ja tarjonneet ainoastaan aineiston noutopalveluita. Myös käynti esimerkiksi kuraattorilla, opintopsykologilla tai näihin rinnastettavissa palveluissa voi olla SYL:n näkemyksen mukaan välttämätön peruste opiskelijan liikkumiselle.

Opiskelijoiden toimeentulon turva on heikentynyt

Monien korkeakouluopiskelijoiden toimeentulo on yli vuoden kestäneen pandemian ja sen hillitsemiseksi käyttöön otettujen rajoitustoimenpiteiden seurauksena heikentynyt merkittävästi. Osa opiskelijoista on menettänyt opiskelun ohella tekemiään työmahdollisuuksia. Opiskelijoita työskentelee tyypillisesti paljon palvelualoilla, joihin rajoitusten työllisyysvaikutus on iskenyt voimakkaana. Monet ovat pystyneet paikkaamaan toimeentuloaan nostamalla opintolainaa.

Opiskelijoiden tilanteet vaihtelevat kuitenkin suuresti. Osa opiskelijoista on saattanut menettää opintojen ohella tekemänsä työn ja kesätyöpaikan ja sen seurauksena taloudelliset haasteet ovat kasaantuneet. Opiskelijoiden joukossa on myös tilanteita, joissa opiskelija on nostonut ja käyttänyt kaiken käytettävissään olevan opintolainan eikä hänellä ole mahdollisuutta paikata toimeentuloaan enää siten saati työnteon avulla. Opiskelija on saattanut ajautua tällaiseen tilanteeseen ilman omaa syytään eikä kykene parantamaan asemaansa omalla toiminnallaan. Myös muiden etuuksien käyttö on opiskelijoille usein mahdotonta, sillä niiden nostaminen opintotuen ohella ei ole sallittua.

SYL on huolissaan korkeakouluopiskelijoiden toimeentulon turvasta ja toivoo, että sitä pyritään paikkaamaan tulevilla päätöksillä. Esimerkiksi Opintotuen opintopistevalvonnan keventämistä ja toimeentulotuen opintolainan nostamisvaatimusta koskevia poikkeuksia tulee vakavasti harkita samaan tapaan kuin vuonna 2020 tehtiin. Osalla opiskelijoilla voi olla kuitenkin niin kriittinen tarve toimeentulon vahvistamiselle, että myös vaikuttavampia toimenpiteitä on harkittava, jottei heidän opiskelunsa vaarannu.

Opiskelijoiden läheiset suhteet on turvattava

Opiskelijoista 41 prosenttia asuu yksin. Opiskelijoiden mielenterveyden oireilu on lisääntynyt koko 2000-luvun, ja korona on heikentänyt jaksamista entisestään. SYL esittää, että lakiehdotuksen 3 §:n kohtaan 8 lisätään myös emotionaalisen tuen tarjoaminen kuten Skotlannin mallissa. Monille opiskelijoille esimerkiksi ystävyyssuhteet ovat ainoita ja tärkeimpiä samalla paikkakunnalla olevia ihmissuhteita, ja siksi tämä tulee huomioida lakiehdotuksessa. "Vakiintuneeksi parisuhteeksi" on määriteltävä tasavertaisesti erilaiset monimuotoiset kiintymyssuhteet. Asetuksella ei tule asettaa kiintymyssuhteita eriarvoiseen asemaan esimerkiksi sen perusteella, kuinka monta osapuolta niihin kuuluu, onko esimerkiksi rakkaussuhde avoin, miten osapuolet ovat jakaneet esimerkiksi omaisuuttaan tai millaiset heidän elämäntilanteensa ja asumisolosuhteensa ovat. Myös kiintymyssuhteet, joiden jatkuvuudesta tulevaisuudessa ei ole täyttä varmuutta, on määriteltävä poikkeuksen piiriin kuuluvaksi. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi kansainvälisen tai vaihto-opiskelijan rakkaus- tai ystävyyssuhde toiseen vastaavassa tilanteessa olevaan tai Suomessa asuvaan henkilöön.

Kansainväliset opiskelijat ovat tässäkin suhteessa erityisen haavoittuvassa asemassa, koska heidän verkostonsa ja kiintymyssuhteiden määrä on oletettavasti rajatumpi, etenkin jos he ovat tulleet Suomeen pandemiavuoden aikana. Myös kansainvälisillä opiskelijoilla tulee olla oikeus ylläpitää kiintymyssuhdetta ilman sen määrittelyä parisuhteeksi.

Opiskelijoiden asuinpaikan määrittelemisen lakiesityksessä

Lakiesityksen 2 § määrittelee sen asuinpaikan, jonka suhteen liikkumisrajoitus määritellään. Opiskelijoiden kohdalla tämän asuinpaikan määräytyminen voi olla joissain tilanteissa tulkinnanvaraista lain nykyisen muotoilun perusteella. Useilla opiskelijoilla on opiskelupaikkakunnallaan asunto, mutta käytännössä he saattavat oleskella merkittävän osan ajasta kotipaikkakunnallaan esimerkiksi omien vanhempiensa luona. Näissä tilanteissa määriteltä kotikunta voi myös poiketa siitä, missä opiskelija tosiasiallisesti asuu pandemia-aikana. SYL ehdottaa, että lain perusteluteksteissä pykälän tulkintaa tarkennetaan niin, että "muu henkilön kotikunnassa olevaan asuinpaikkaan rinnastuva asuinpaikka" -määritelmä pitää sisällään myös korkeakouluopiskelijoiden vanhempien asuinpaikka silloin, kun opiskelijalla on hänen tilanteessaan perusteltu ja ymmärrettävä syy oleskella siellä omalla opiskelupaikkakunnallaan sijaitsevan asuinpaikan sijaan.

Lisätietoja:

Toimeentulo ja asuminen
Sakari Tuomisto
040 687 6353
sakari.tuomisto@syl.fi

Opiskelu
Ainomaija Rajoo
041 515 2231
ainomaija.rajoo@syl.fi

Hyvinvointi
Touko Niinimäki
040 667 4191
touko.niinimaki@syl.fi

Kansainväliset opiskelijat
Maria Nyroos
040 753 9099
maria.nyroos@syl.fi

Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL) ry
Lapinrinne 2, 00180 Helsinki
sähköposti: syl@syl.fi
Y-tunnus: 0202339-6S
syl.fi